

ТЯ СЕ УСМИХВА.

Из „Непринудителнитъ разкази.“

НА

Хермана Зудермана.

Вий не можете ме излъга, драга моя! — вий сте огорчени. Не ви ли издаватъ гъпкитъ, що се образуватъ въ жлгитъ на устата ви? Не го ли четъ това въ вашитъ зачервени очи?

Казвате, че сте пили хлоралъ. Истинна, отъ него очитъ се зачервенияватъ, — имате право. Но пъкъ защо сте пили хлоралъ, — вий, която постоянно ми се хвалѣхте съ хубавъ съпъ?

Това е ясно като бѣлъ день; не се мъчете да ми показвате весело лице.

Не трѣбва да се отпуска чловѣкъ, казвате вий. И пима е хубаво отъ ваша страна? Защо отхвърляте вий такъвъ единъ приятель, какъвто съмъ азъ, между тълпата на чуждитъ, предъ които хората излизатъ само въ празнични дрѣхи? И още се мъчите даже да се усмихвате! За Бога, махнете тая усмивка, — тя ме убива. Недѣйте ми казва, че тая усмивка е отъ самообладание: и бѣзъ то отдавна съмъ обрѣгналъ на това. Азъ съмъ далечъ отъ да нападамъ героизма, който прави лицето радостно, само и само да скрие болката и скръбта отъ любимото си същество; азъ съмъ далечъ отъ да се пресмивамъ надъ отчаянието, което презъ нощта задушава риданията си въ възгласниците, за да покаже на утрѣшното слѣнце изиснено лице, Туй, противъ което азъ възставамъ, — то е самообладанието само за една форма; самообладание, що скрива чувствата, защото се смѣтало за не вѣжливо чловѣкъ да има темпераментъ; самообладание, което стѣпва на прѣсти, защото твърдото стѣпване можело да раздражни нервитъ на пѣкой разслабенъ; самообладание, което прикрива ра-

достъта и скръбъта, тъгата и умразата съ същата нищо незначуща усмивка.

О, колко мразя азъ таа усмивка!

Представете си, че ний се намираме въ едно голѣмо общество и сме сѣднали въ едно кѣтче, отгдѣто наблюдаваме сегашната култура. Единъ слѣдъ другъ минаватъ образцитѣ край насъ. Какво е това, що се издига надъ оголенитѣ раменѣ? Какво е това тамъ, що се задушва отъ високитѣ яки? Какво е то? Нима човѣчески лица? Не! Това сѣ маски, всички покрити съ еднакъвъ востъченъ слой на бездушната усмивка, — маски, които се турятъ при качването по стълбата и изново се снематъ при слизанieto отъ нея и при сѣданieto въ каретата. И подъ сжщитѣ тия маски гризе тъгата, душии умразата, смѣе се любовта, бѣспува страстьта. — тѣй поне пий мислимъ. Това сѣ сжщо такива хора, каквито сме и пий, и ний сжщо така сме турили маски, защото така го изисквало приличието. По-скоро азъ ще почна да хвали протитѣ селени въ затѣнптитѣ далечни мѣста, всрѣдъ планинитѣ. Тѣ се биятъ, каратъ се, цѣлуватъ се, биятъ се съ ножове; тѣ сѣ до крайностъ груби, но тѣ нищо не преглъщатъ, нищо не убиватъ въ гърдитѣ си; у тѣхъ всичко излиза на вънъ, и това си има своето голѣмо преимущество. Ако е истина, че щастieto произлиза отъ безпрепятственното развитие на личността, то тогасъ, именно, въ тѣхъ тамъ е най-високата точка на земното блаженство.

Азъ знаа много добрѣ, че това е парадоксъ; и тамъ сжщо се грижатъ, щото дърветата да не се издигатъ надъ облацитѣ. Но това сждбоносно общественно обвързване прави да се спира крѣвта въ жилитѣ до тогазъ, до когато не огасне всичкия ни вътрѣшенъ животъ, и горделивий потокъ отъ страсти не се обърпе въ вонѣщо блато. Виждате ли това наказание! Усмивката на самообладанието се обръща на усмивка на лѣжа, и тази лѣжа гризе нашето сжщество до тогазъ, до когато всичко, което ни кара да лѣжемъ, се изгуби въ насъ, до когато всичко не се обърпе въ праздно, ничтожно и лѣжовпо.

Позволете ми, да ви расправа една малка история, която ще ви покаже, отгдѣ произтича побѣсенiия гнѣвъ, който току-що издѣхъ надъ васъ, невинна овчице и драга приятелко!

Струва ми се, вий знаете, че едно време бѣхъ учитель. Дамски учитель, нали? — питате вий. Преимущественно, пресмѣхулно!

Преди шестъ години азъ получихъ почтено предложение, да се занимавамъ съ единичката дъщеря на единъ отъ виднитѣ заможни аристократи, който имаше, споредъ както азъ мисля, не единъ милионъ. Какво, именно, трѣбваше да се преподава — това точно не бѣше ми указано; но, въ всѣкой случай, трѣбваше да се предаватъ: историята на философията, естетиката, историята на изкуствата, митологията, литературата, стилистиката и реториката.

Вий намирахте това за много, нали? Също и азъ го намирахъ: но, когато изказахъ съмнѣнието си на почтенната домакиня, тя ме успокои, като каза, че работата не била въ това, да се прекара съдържането на тия науки, а „да се обогати духа на това младо цвѣтуще създание.“

Азъ я разбѣрахъ много добръ. Задачата ми бѣше: практическо водение къмъ остроумието.

Майката бѣше, както се обѣщате, вече повърхностна, салонна кокетка; бащата — предаденъ на работата си, дѣловитъ чловѣкъ; дъщерята — висококомѣрна, едържепа златна принцеса, още съ доста неразвита фигура, но вече досущъ набита съ съмнѣние и нетърпимостъ на една православна лъвица. Отъ най-напрѣдъ тя благоволяваше да гледа на мене съ презрѣние, като на особенъ родъ слугантъ, и само подиръ нѣколко подигравки отъ моя страна (ония, които наближаватъ зрѣлата възраст, могатъ да се опитомятъ, както е извѣстно, само съ подигравка), тя стапа по предпазлива. Но все пакъ азъ доста се помъжихъ съ нея. Съ изключение на французския езикъ, на който тя горѣ-долу бѣбръше като папагалъ, тя почти нищо не знаеше. И, при това, тя бѣше до наивностъ бездѣятелна: каквото само не ѝ се исирѣчеше предъ очитѣ, то не съществуване за нея.

Отъ къмъ мисли тя бѣше бѣдна и, струвами се, бѣдна бѣше и отъ къмъ чувства; поне азъ не забѣлѣзахъ, блѣдното ѝ осмислено лице нѣкога да си изгуби своето единствено изражение на опадналостъ и равнодушие. Въспитателната метода на майката се заключаваше най-главно въ стрѣмленieto да присади на дъщеря си приятна усмивка на лицето.

— Инесса, дѣте мое! Какво означаватъ тия мрачни сѣни-

ки по челото ти? Инесса, съ усмивка се добива привързаността на хората! Инесса, азъ желая да се усмихваш!

Инесса си свиваше рамѣната и се усмихваше. За да вселитъ въ сърдцето на младото същество любовъ и жизненна радостъ, както виждате, не се е искало нищо друго, освѣнъ едно лъжовно слънчево сияние.

Онова, което ме привързваше къмъ учипицата ми, безъ да гледмъ на неприятната ѝ страна, бѣше пълната осомотеностъ, въ която живѣеше тя (тя бѣше сама, може би, безъ да го знае това), и тъй-като азъ твърдо вѣрвахъ, че всички петнадесето-годишни момичета трѣбва да живѣятъ съ богатъ вътрѣшенъ животъ, азъ се рѣшихъ да проникна въ дълбочината на нейното същество, за да узная, дали тамъ не дръме нѣщичко, достойно за събуждане.

Азъ избрахъ най-силното сръдство, което всекога ми е помагало въ подобни случаи: азъ ѝ прочетохъ изъ Хайне „Книгата на нѣснитѣ“. Къмъ това азъ притурихъ и нѣкой-други разсѣждепни за любовта и „вѣлката скърбъ“ въобще.

Сръдството ми подѣйствува. Очитѣ ѝ засвѣткахъ, чертитѣ на лицето ѝ се съживихъ, и съ червенина на странитѣ си тя ми се призна, че и едното и другото, и любовта и великата скърбъ, не ѝ сж било чужди, и че тя си държала дневникъ, въ който... и така нататкъ.

И така, боязливата птичка бѣше хваната. Тя спечели довѣрие въ мене, и направи нѣщо повече даже — тя се залюби въ мене.

Интересно бѣше да видите, какъ тя ми даде да разберъж тия ѝ чувства: тя сѣдваше, като си закриваше лицето съ ръцѣ така, щото рѣкавитѣ ѝ падаха до лактѣтѣ, поповдигаше, колкото се може полегичка, мигачитѣ си и вторачено гледаше на мене съ неопредѣленъ погледъ. Когато азъ натъртено ѝ казвахъ: „Инессо, не мечтайте!“ тя въздъхваше, до колкото можеше силно, и прѣспокойно продължаваше да чете или пише.

Отъ тогасъ тя стапа тъй прилѣпена и тъй напълно се предаде на моето ръководство, щото азъ можехъ да се падѣя, че съ влиянието си ще парализирамъ грѣшкитѣ на нейното смахнато възпитание. Азъ я учехъ, че ония нещастници, които ходятъ въ парцали и боси, чувствуватъ и мислятъ по едни и сѣщи закони, както князетѣ и мил-

люверитѣ, и че къмъ всички хора трѣбва да се обнасяме съ еднаква любовъ и никого не трѣбва да презираме. Това бѣше за нея пѣщо ново, нечуто. По сѣщия начинъ азъ почнахъ нападения противъ вътрѣшната лъжовностъ на свѣтскитѣ форми.

Единъ нѣтъ азъ ѝ зададохъ съчинение съ тема: „Усмивка“. Тя не знаеше какъ да го захване, и само тогава, когато азъ съ голѣмъ жаръ, може би, повече, отколкото трѣбваше, ѝ разяснихъ мислението си, — въ очитѣ ѝ като че пѣщо се запали, като-че-ли азъ зачехпахъ най-дълбокото нейно чувство. Въ работата ѝ послѣ азъ намѣрихъ прѣдадени монтѣ мисли съ страсть, които ме изуми. Работата ѝ се свършваше съ думитѣ: „Високото и благородното въ челоуѣка — неговата гордостъ, неговото щастие, неговата любовъ, — всичко постепенно умира, ако усмивката на устнитѣ му е усмивка на лъжата“.

Всичко това бѣше много добро, но — то ми счупи врата.

Подиръ два дена, слѣдъ като повърнахъ съчинението на Инесса съ бѣлѣжка „добъръ“, азъ получихъ едно препоръчително писмо, съ което почтенната ѝ майка ми явяваше, че тя е принудена да ми откаже вслѣдствие недостатъчното съгласуване съ монтѣ възгледи.

Изминаха се години; азъ не бѣхъ видѣлъ моята ученица, и само неотколѣ и то съвършено неочаквано сждбата ни сбра изпово. Това се случи на единъ обѣдъ въ къщата на Господина Л. — Позволете ми да ви запозная, ми каза домакиня на къщата, като ме зе подържка. — Жената на търговскій свѣтникъ Ц. — но вий се знаете.

— Не съмъ ималъ честта.

— Ахъ, глупостъ! А-че вий ѝ сте били учитель; ти сама ми разказа това!

Съ удивление чухъ азъ това и само тогасъ я съгледахъ.

Тя като че ли бѣше потънала въ креслото и преглеждаше вътрилото си отъ слонова кость. Тя бѣше луксозна, стройна фигура, съ пълно, блѣдно, за съжеление, твърдѣ много напудрено лице, съ голѣми черни мързеливи очи, съ блѣстящъ бюстъ — истински красива жена!

Най-сетѣ тя ме видѣ. Испитателенъ погледъ премина по фигурата ми. — Навѣрно ти искаше да узнае, дали прѣдшния ѝ учитель не е станалъ способенъ да бѣде салоненъ

кавалеръ? Послѣ тя небрежно ми подаде ржката си, и заедно съ това на лицето ѝ се показа усмивка, която се отпасаѣше къмъ усмивката на петнадесето-годишно момиче така, както сѣверното сияние къмъ пролѣтното слънчево сияние — усмивка полу-вежлива, полу-тажовна, но тъй безутѣшно студена щото по мосто тѣло прѣминаха трѣпки.

Ний размѣнихме нѣколко пищо пезначуци думи като; „Отколѣ ли бѣше това?“ и др. т. Въ туй врѣме ни покавиха да обѣдваме и азъ я поведохъ къмъ нашитѣ мѣста.

Тя бърже испи двѣ чаши червено вино. Нашия разговоръ почна да става веселъ и непрепудителенъ, както и приличаше на такива двама стари приятели. Въ допълнение на всичко, тя ми се призна въ предишната си любовъ къмъ мене, и както трѣбва се присмѣ надъ нея.

Полека-лека азъ обърпахъ разговора къмъ сегашното.

— Е, милостиво госпожо, като старъ приятель, който зема горѣщо участие въ вашата сѣдба, азъ си позволявамъ да ви попитамъ: щастливи ли сте?

— Щастлива ли? О, да!

И изпово пакъ се яви оная загадочна усмивка. Като малки зминчки се извивахъ гънкитѣ въ краищата на устата ѝ.

— Ами вашия мъжъ? кѣдѣ е той? За съжелепие, не успѣха да ме запознаятъ съ него.

— Той ни кимва отъ другата страна.

Тя издигна чашата и нѣколко пѣти кимна на господина, който седѣше vis-à-vis, на другия край на масата.

Пълното му преминало лице, мигающитѣ му малки очи, полу-нобѣлялата му остра брада — бѣ довольно за мене.

— Кога се запознахте съ него и го залюбихте?

— Да го залюби ли? отговори тя съ своеобразенъ протяженъ тонъ.

„Дали не иска тя нѣщо да ми повѣри?“ си помислихъ азъ; по ти продължи:

— Когато мъжъ ми, ме поиска, азъ бѣхъ вече далечъ отъ глупавитѣ мечтания. Азъ не скрихъ отъ него, че любовъ не можъ му да.

— А той?

— Той? Той на часа се съгласи.

— Азъ не говоря за това, — а той васъ люби ли?

— О, не! — И тя се усмихнѣ, змичкитѣ пакъ заиграхѣ.

„Тая жена е пещастна, неискazано е пещастна“, си казахъ азъ.

— Вий сте тѣй любезенъ, та гледате на мене педовѣрчиво, продължи тя. — Азъ се не лъжа. Той ми даде неопровержимо доказателство. Подиръ двѣ недѣли отъ свадбата (вий сте мой старъ приятель и нѣма защо да крия отъ васъ), азъ го сварихъ въ моя будуаръ тъкмо въ тая минута, когато той се признаваше на моя една другарка (тя живѣеше на близо), че той се оженилъ за мене, за да бѣде по-близо до нея. Туй сжщото, павѣрно, се говорѣше и на други мои приятелки.

— А какво направихте вий?

Тя си сви раменѣтъ.

— За мене нѣма нѣщо по-противно отъ скандалъ. Какво можехъ азъ да направя? Азъ се усмихвахъ.

Въ същата минута къмъ нея се обърна една госпожа отъ противоположната страпа на масата и я попита:

— Инессо, получи ли си поржката отъ Ворта?

Тя на часа се обърна къмъ говорившата и като-че-ли на часа схвана пишката на разговора.

Въ това време азъ полусъзнателно се вгледахъ въ бѣлата и нина и наблюдавахъ, какъ пудрата се отлѣпваше на малки частички и на прахъ падаше по гърдитѣ ѝ и по гърба ѝ.

Въ това време ме побутна съсѣда ми отъ лѣвата страна, извѣстенъ пресмѣхулникъ и прахоспикъ, когото малко познавахъ.

— Вий сте щастливецъ ми пришепна той на ухото. — Прелестната госпожа Инесса ви прави аванси.

— Какъ можахте да дойдете до тая мисль? го попитахъ азъ малко сърдито.

— Е-че, пима тя не ви расказа трогателната история за измѣната на мъжа си подиръ двѣ недѣли отъ свадбата нмъ? Тя всѣкоги тѣй постѣпва, когато иска да привлече нѣкого къмъ себе си.

Когато азъ щѣхъ да отговоря остро на тоя господинъ, тя се обърна пакъ къмъ мене и ми каза съ равнодушенъ тонъ.

— За какво говорѣхме преди малко?

И тѣй като ний и двама не можехме да си спомнимъ, то

се задълбочихме въ разговоръ за приготовленията на „Заломейския смѣди“ въ нѣмския театъръ.

Подиръ обѣдъ азъ се отдалечихъ въ уедипената стая за пушение, потъналъ въ единъ облакъ отъ димъ азъ съ тъга размисляхъ върху току-що видѣното и чутото. Не, тая жепа не бѣше нещастна. Въ нея бѣше убито всѣко чувство; тя умѣеше да кокетнича даже и съ собственото си нещастие! Или пъкъ азъ се лъжехъ въ всичко? Дали тя не играеше съ мене нѣкаква комедия, за да скрие отъ мене своето настояще душевно състояние?

Азъ не можахъ поплататъкъ да останѣ въ това мѣсто. Азъ хвърлихъ цигарата и се върпахъ въ обществото, за да дира Инесса.

Никѣдѣ нѣмаше и дира отъ нея. Най-сетнѣ, когато азъ излѣзохъ въ полумрачната зима градина, азъ я видѣхъ, какъ живописно се бѣ тя облегнала въ едно кресло подъ сѣнката на една широколистна палма.

Тя не бѣше сама; до нея, довѣрчиво наведенъ къмъ нейното рамо, седѣше Х., единъ отъ най-опаснитѣ сърдцеѣдци. Той лката си бѣ прилепилъ своето лице до нейното ухо и тихо ѝ шептѣше нѣкакви убѣдителни думи.

Ами тя?.. Тя се усмихваше.

баирница и капари на главната верига на възвишеността. Между последната и планинската пътека се разполагаше една вдлъбнатина, на дъното на която се съзираха покривитъ на малкото селце; изъ коминитъ се издигаше димъ въ видъ на тънки стълбчета, и вѣтъра разгонваше тоя димъ къмъ планинската стѣна, развѣваше го на около, отъ което горѣ се обръзваше лѣкъ, пепеливъ облачець.

— Ето па, и това гнѣздо, рече Туски, — може да те послужи като интересна картинка на човѣшкитъ страдания. Въ него живѣятъ туко-рече само едни ковачи, които като се настѣдили отъ гладнитъ си бащи невъзнаградителния занаятъ, продължаватъ и сами да гладуватъ. Тѣмъ имъ е много позадушно да живѣятъ на свѣта, отколкото на мишкитъ, тъй като мишкитъ попе напущатъ къщата, въ която нѣма работа за тѣхнитъ зѣби, а пъкъ тия сиромаси кѣдъ ще се дѣнѣтъ, ако рѣкнатъ да си напустнатъ къщата? За да се впусне човѣкъ на пѣтъ, трѣбва той да има колко-годѣ мъжество и пари, а пъкъ тѣ пѣщатъ нито едното нито другото. Прехвърлянието въ Америка струва твърдѣ скъпо, а пъкъ борѣтъ расте тука въ изобилие, та при това тия клѣтници ще могатъ и безъ гробове да се заравятъ въ земята... Азъ до пейдѣ симпатизирамъ на тия клѣтници, тъй като самичкъ принадлежа къмъ тѣхъ по майка и баща. Майка ми и сестра ми и сега още живѣятъ тукъ. Вашитъ въ замъка не гледатъ съ добро око на тукашнитъ планински села и на жителитъ имъ. Вирочемъ, азъ не обръщамъ голѣмо внимание на това. Менъ ни най-малко не ме е срамъ да се родиѣя съ двама-трима просеци, а при това — както вече ти расправихъ — тукъ азъ намѣрихъ твърдѣ удобна почва за моето сѣме.

Тѣ започнахъ да слезятъ по едни твърдѣ неправилни каменни стѣпала и, най-послѣтнѣ, влѣзохъ въ селото, което бѣ расположено въ подножието на стрѣмнината. То бѣше твърдѣ непривлѣкателно и плачевно мѣсто, което нѣмаше даже и сѣнка отъ опая поетическа примамливостъ, на която можеше да се полюбува наблюдатели, сѣдналъ върху планинската височина.

Навѣкждѣ се распостилахъ локви отъ вонящи мръсотии; блѣди, неджгѣви дѣца въ голѣмо множество се търкаляхъ

прѣдъ праговетѣ на мръснитѣ коптори, които повече приличаха на дупкитѣ на дивитѣ звѣрове, отколкото на човѣшко жилище. Никѣдѣ не се чуваше нито блѣяние на овце, нито мукапие на крави, нито веселото бърборане и пѣснитѣ на момитѣ и момцитѣ, съ една дума нищо не изобличаваше прѣсния и здравъ селски животъ. Навредѣ царуваше гробна тишина. Само въ бордеитѣ, по огнищата на които тлѣяха въглища, еднообразно ехтахъ чуковетѣ, по тоя ехтежъ никакъ не напомняше бодрата коваческа работа; той се разнасяше слабо, глухо, невесело, като-че-ли цѣлото село бѣше заето съ сковаването на гробни сѣндыци. Изъ въздуха се посеше въгледния димъ и още повече замрачаваше дрезгавата вечерня свѣтлина, която и безъ това едва пропикваше въ тая дълбока дупка. Лео сѣщо тъй не болярски живѣеше въ родното си мѣсто; ала сѣ пакъ тая безутѣшна картина бѣше за него твърдѣ тѣжка. Той мѣтна страхливъ, въпросителенъ погледъ върху спътника си. Туски се усмихна.

— Е, какъ е приятно, рече той, — пати не е рай земенъ? Ето какво ще рече да водниъ познанство съ аристократитѣ.... Отъ моята черга хора вече на всичко сме се нагледали и павиждали. А ето, ние и дойдохме!

Той се сирѣ предъ едно отъ цай-малкитѣ бордейчета, което паднаше малко настрана отъ селската улица, и почука на единственния прозорецъ, който се освѣтляваше отъ вътрѣ отъ дрезгава свѣтлина. При почукването една младичка мома се показа на нисичката врата, половината отъ която бѣше подирена и едва се крепѣше.

— Ти ли се, Ханзе? Попита момичето.

— Тоя пътъ не е той, рече Туски, престѣпвайки презъ прага; — днесъ твоето братче се е паканило да ти дойде на гости.

Момичето се изчерви чакъ до ушитѣ.

— И винаги сѣ тъй ненадѣйно! рече тя съ сдържана досада.

— Нѣмамъ слуги, които да проваждамъ отнапредъ да ви извѣстиватъ за идването ми, Ево, отвърна Туски.

Момата искриви хубавичкитѣ си устнички и измѣри съ любопитенъ погледъ братовия си спътникъ. Красивата външностъ на момъка, види се, ѝ расположи къмъ миролюбиво обръщение. Тя се усмихна, при което заблѣстяха

два реда ослѣпително бѣли зѣби, и весело рече:

— Не ще ли влѣзешъ, Кояраде?

— Азъ — не, отговори Туски. А пъкъ тоя юнакъ ще остатъ при тебъ нѣщо до половинъ часъ, па даже и до часъ. Сбогомъ.

Туски се опити по-нататъкъ изъ селото и хлѣтна въ единъ отъ бордентѣ, въ който, както току-рѣчи и въ всичкитѣ, се разнасяха ударитѣ па чука. Момата спусна кепенъ на прозореца и подпря вратата, слѣдъ което Лео влѣзе подирѣ ѝ отъ пай-напредъ въ тѣсното прустче, а оттамъ въ писичката стая, измазапа съ бѣла глина. Въ жгъла на тая стая се намираха два кревата — една голѣмъ съ пѣстри бѣсмяни пердета, другия по-малъкъ и безъ пердета. По срѣдната па стаята имаше една маса, върху която мѣждѣше блѣднии пламъкъ па догорѣла свѣщъ. Въ другия жгълъ се мѣдрѣше безобразна пещъ, покрита съ пепеляви плочи, до нея — едно джапче, наоколо — два стола. И това бѣше цѣлата покъщнина на стаята.

Момата се приближи до голѣмия креватъ, поотдрѣгна пердето и надникна надъ него. Отъ тамъ единъ пресипналъ пласъ пребърбори лѣщо, ала Лео не можа да разбере нито една дума. Момата равнодушно произнесе: „да, мамо!“ и шутна пердето.

— Ето, такава е тя винаги, рече тя, като се обръщаше къмъ Лео, — и сѣ тѣй си върви отъ день на день отъ година на година. А пъкъ ти, стой около нея, макаръ, че това е много отбѣчително.

— Та мигаръ ти никоги не става? тихо попита Лео.

— Вий можете високо да приказвате, отговори Ева, — ти нищо не ще чуе, а пъкъ и да чуе, нищо не ще разбере. Тя не може пито да ходи, пито да стои. Азъ я повдигамъ съгъ кревати и пакъ я слагамъ тамъ. Слава Богу, че не е много тежка.

Лео бѣше досущъ смутенъ, пошеже се бѣ озовалъ въ така непривлекателна обстановка съвсѣмъ непадѣйно, безъ никакъво приготовление. Закритото съ пердета лѣгло съ таинственната болна, която само веднѣжъ прохортува съ приосишало шепнатие и подирѣ се умѣлча като мъртвецъ; дрезгавото трептене на свѣщъта; тѣжката задушениостъ въ стаята, която спираше дишанието на Лео, току-що влѣзалъ па-

право отъ чистия въздухъ, — всичката тая плачевна картина обвита съ треперящия полумракъ, се представляваше на момъка, като нѣкой ужасенъ мъчителенъ сънъ, отъ който човѣкъ мъчно се пробужда. Лео би избѣгалъ вѣнъ отъ тая стая, вѣнъ отъ тая къща, ако да не му липсваше рѣшителността за да направи това.

— Както ми се види, вамъ не ви се харесва до тамъ нашия животъ, младий господине, рѣче момата.

Тя сѣдна до масата, подпрѣ съ рѣцѣ разчорлавената си глава и втрѣпчи въ Лео сивитѣ си блѣстящи очи.

— Не, пищо... избѣрбори Лео.

— Е, като е тъй, сѣднете, покани го тя, — само че внимателно, защото стола е счупенъ. — Та бждете по-смѣли, азъ пѣма да ви изимъ!

Тя се засмѣ отровисто, силно, при което пакъ блѣснахъ блѣнитѣ ѝ зѣби. Лео смъщо тъй се засмѣ отъ вѣжливостъ.

— Вий не се смѣйте, щомъ не ви се иска, рѣче Ева. — Азъ самичка се смѣя обикновено само тогава, когато пресяждамъ тукъ по цѣли часове сама-саменичка, а наоколо е тъй тихо, щото човѣкъ може да брѣи ударитѣ на сърдцето си. Тогава знаешъ, поне, че още живѣешъ на тоя свѣтъ. Но защо мълчите? Мигаръ вий сте пѣми като риба? Или, може би, тамъ у васъ, болѣритѣ и голѣмцитѣ, е така прието — да се мълчи и да се гледа на човѣка, като на нѣкое чудовище.

— Азъ не принадлежа къмъ болѣритѣ и голѣмцитѣ, забѣлѣжи Лео; — азъ, смъщо като васъ, съмъ отъ селско съсловие.

— Така ли е? рече Ева; — Но като че ли не приличате май на селянинъ! Вий, моля ви се, не си мислете, че азъ съмъ до толкова глупава! Отъ гдѣ сте родомъ? Какъ ви викатъ?

Лео си каза името и ѝ събщи, че баща му е умрѣлъ миналата година въ Фелдхеймъ, и че той самъ живѣе при туххеймския свѣщенникъ на смѣтка на барона.

Ева го слуша внимателно.

— Вижъ, вамъ ви е хубаво, а не като на насъ клѣтницитѣ, рече тя. — Мене никой не ще ме прибере, когато оная ей тамъ, — Ева показва прѣзъ рамо на лѣглото, — влѣзе въ гроба. Конрадъ рапо или късно ще се ожени и не ще

бъде въ състояние да ми помага. Ехъ, моля ти се, тогава стой и живѣй на тоя свѣтъ! Азъ не говоря за лѣтъ, когато динѣ сѣ голѣми, а нощитѣ — кѣси и топли, тѣй като тогава още е весело да се тича въпъ, тамъ въ гората; по зимно време? Да се подслоня пейдѣ-си, — нѣма гдѣ, а пѣкъ да работи — не мога. Но азъ зная, какво ще направя тогава: ще ида въ града. Тамъ има съградепи голѣми, камешни къщи; въ тѣхъ е топло; тамъ живѣятъ много, твърдѣ много хора, и единчката имъ грижа на всичкитѣ е да ядѣтъ, да пиятъ и да спятъ.

— Но и въ града също тѣй трѣбва да се работи, за да се прехрапва челоуѣкъ, рече Лео.

Момата го погледна съ удивление.

— Истина ли? продума ти.

Както се виждаше, нея силно я загрижи неочакваната забѣлѣжка на Лео.

— Не, туй не е истина! рече тя. — Тамъ съвсемъ не е потребно да се работи. Азъ имамъ въ града леля. Тя отиде тамъ още като бѣше шеснадесетъ годишно момиче. Слѣдъ една година тя се ожени за лакея (слугата) на единъ голѣмецъ. Ти пѣма защо да работи. Туй азъ го узнахъ отъ братя си, а пѣкъ той не обича да я хвали, тѣй като тя не ни помага, макаръ и да е твърдѣ богата.

— Добръ, че вашата леля е имала такова щастие, рече Лео, — по видите ли, това е просто единъ случай. А ако тя не бѣше се оженила, тогава?

— Та че защо да не се ожени? отговори Ева. — Мѣжъ винаги може да се памѣри, стига само да поиска човѣкъ. Гледай ти глупостъ! Та азъ на всѣкой единъ отъ прѣститѣ си мога да прочета по единъ любовникъ, само че азъ плюя на тѣхъ. Всичкитѣ сѣ такива голаци! Хапсѣ е най-богатия отъ тѣхъ, ала и той е толкова имотенъ, щото само не умира отъ гладъ. Жално, твърдѣ жално!

Ева се изсмѣ съ своя треперливъ смѣхъ.

— Но ако той ни обича и вий също тѣй го обичате, то сте длѣжни да се ожепите за него, забѣлѣжи Лео.

— И гледай — още съмъ и длѣжна, а? Отвърна Ева. — Вий отъ гдѣ знаете това? Да не би и вие да сте имали нещо на сърдцето?

При тоя въпросъ кръвта прилѣ въ слѣпитѣ очи на Лео.

— Не мисли да имамъ! смѣнка той.

Момата, както се виждаше, наслаждаване се отъ неговото смущение. Очитѣ и блѣспаха и върху прекраснитѣ ѝ влажни устни блуждаеше нѣкаква си странна усмивка. Тя поподръпна стола си по-поблизо до Лео, наведе се напредъ, отпусна си главата на свитата си лѣва ръка и, по такъв начинъ, можеше най-добръ да гледа почервениялото като ракъ лице на момъка.

— На колко сте години? попита тя.

— Миналата пролѣтъ навършихъ седемнадесетъ.

— И азъ съмъ на толкова, рече Ева; — ще се рече тъкмо сме си прилика! Вие ми се харесвате, даже повече отъ Ханса. Вий имате прехубавички черни очички и красиви бѣли, дълги прѣсти. А пъкъ тоя Хансъ има такива омразни широки рѣцѣ, и такива зелени очи, когато е пиянъ, смѣщо като на кукумѣвка. Искате ли да се ожепите за мене?

На това странно предложение Лео не можѣ да намѣри никакъвъ отговоръ. Той се опита да се усмихне, но и това не му се удаде. Устнитѣ му трептяха и сърдцето силно тупаше. Той нѣмаше сила да си повдигне очитѣ, при всичко че лицето на момата се бѣше тъй близко приближило до неговото, щото той осѣщаше нейното горѣщо дѣхание. Ева не дочака отговоръ.

— Какво ви е приказвалъ Конрадъ за мене? попита тя, по тоя пътъ много по-тихо, отколкото говорѣше да сега.

— Сжвѣсмъ нищо, смѣнка Лео.

— Наистина? нищо не ви е приказвалъ? рече Ева, — а не ви ли е козвалъ, че азъ съмъ умразно момиче и че никогашъ нѣма да стапа човѣкъ? Не ви ли е разказвалъ, че азъ бѣхъ избѣгала отъ къщи, по ме уловиха изъ пътя, докараха ме дома, и баща ми ме натупа за това до полусмъртъ?... Кажете си правичката, мигаръ той не ви е разправялъ това?

— Не, не ми е разправялъ, увѣряваше Лео.

— Но защо се боитѣ отъ мене? Азъ не съмъ котка, че да ви одращи!

— Азъ не се боя, обади се Лео и направи неимовѣрно усилие, да погледне Ева.

— Наистина, хубави очички сте имали! заблѣза Ева.

— Като гледашъ въ тѣхъ, виждашъ се, като въ кладенецъ.

Тя си тури дѣспата рѣка на рамото му. Тръпки пропъляха по цѣлото тѣло на момъка; нему му се струваше, че той ще се задуши. Той се опита да стане, ала членовѣтъ му се отрекоха да го слушатъ. Счупеното столче, върху косто той сѣдѣше, се заклати; болната силно заохка отъ лѣглото си и въ тая минута нѣкой си силно затропа на прозореца.

— Конрадъ е, рече Ева бърже. — Елате утрѣ, само че, ако можете, безъ него.

Тропаннето се повтори.

— Почакай, ей-сега! извика Ева и побърза къмъ вратата.

Въ стаята влѣзе Туски. Той измѣри сестра си и Лео съ инквизиторски погледъ; Лео се бѣ пообърналъ малко на страша, за да скрие огъня, който бѣше се разлѣлъ по бузигѣ му. Безъ да продума нито думица, Туски се приближи къмъ голѣмия креватъ, попица, както се видѣше, пулса на болната, тури си рѣката на челото ѝ, и слѣдъ това спусна пердето.

— Какъ е мама? попита той, ката се обърна къмъ Ева.

— Както винаги, отговори Ева, навъртайки се около долаия въ жгѣла на стаята.

Туски тури нѣколко монети на масата.

— Ти, Ево, още не си била платила хлѣба, — защо това?

— Нѣмаме пари, сухо отговори Ева.

— Нѣма зеръ, като ти се дощѣло да си купувашъ копринена панделка!

— Като знаешъ, защо си зараспитватъ?

— За да ти напомня, че азъ нѣмамъ пари за копринени панделки! рече Туски. — Не забравяй това, Ево, и не върши напрешпитѣ си глупости! Нали ме знаешъ: съ мене човѣкъ не бива да се шегува.

Ева сухо го изгледа.

— Да се шегувамъ съ тебъ азъ бихъ си позволила само на опзи свѣтъ.

— Да, тѣй, тѣй, студено забѣлѣза Туски. — Но, Лео, за насъ е вече отколѣ време да си ходимъ.

Той се приближи до вратата.

— Сбогомъ! рече Лео.

Ева, която сѣ още шеташе край дулапя, не се обърна и нищо не отговори.

Лео се спрѣ още за единъ мигъ на прага и слѣдъ това тръгна слѣдъ другаря си, който бѣше вече на улицата.

Между това се бѣ стъмнило. Тѣ тръгнаха падѣжъ презъ селото. По вратитѣ вече не се съглеждаха дечурлига. Въ пискитѣ, ископани борден блѣщухаха огньове отъ огнищата и се разнасяха глухи, жаловити удари. Само чакъ когато селото бѣ изминато и приятелитѣ почпаха да испъватъ отъ новото планинската стѣнина. Лео си въздѣхна по свободно.

На връщане съвсемъ не стана дума за ония нѣща, които съ такава распаленность се обсъждаха отъ нашитѣ съжитъници, на отиване къмъ селото.

Мълченикомъ стѣзоха тѣ отъ височината и мълченикомъ навѣздохъ въ селото. Прѣдъ вратата на къщицата, въ която живѣеше Туски, приятелитѣ се раздѣлиха. Лео бѣше заминалъ вече нѣколко крачки напредъ, когато Туски го повика при себе си.

— Съвършено бѣхъ забравилъ да те попитамъ, хареса ли ти се сестра ми? рече той съ шеговитъ тонъ.

— Да, тя е добра мома, отговори Лео отклонливо.

— Драго ми е, рече Туски, — само че азъ бихъ желалъ да те предназна отъ нея и да ти дамъ приятелския съветъ, щото ако ти те помолн за нѣщо-си, ти винаги постъгивай наопаки. Лека пощъ!

Лео се опжти напататъкъ. При всичкитѣ си усилия той не можеше да се отърве отъ преслѣдовавния го призракъ на момичето съ черната раскошна коса, блѣстицитѣ очи и розовитѣ влажни устни. Даже, когато той вече лѣжеше на лѣглото си, него го мъчение туй неотлъчимо привидение, а когато, най-пасетнѣ, задрѣма, то му се яви въ дивъ, разбъркавъ сънъ.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТЪ И ШЕСТА.

Личното управление на своитѣ земи, за което барона се бѣ заловилъ, както се виждаше, не му припасѣше особена нѣкоя полза, — нѣщо което Шарлота предвиждаше още отъ напредъ. За това бѣше кривъ до нейдѣ-си самия баронъ. До туй време той бѣше дилетантъ въ селското ступанство и знаеше много нѣщо по-него, ала безъ всѣкаква послѣдова-

тедна свръска. Изъ журпалитѣ и книгитѣ бѣ се запозналъ съ всичкитѣ най-пови земледѣлчески машини и, при очевидността на тѣхната ползовитостъ, незабавно искаше да се снабди съ тия прекрасни пособия. Той започна да си ги списва, перѣдко съ прекалено скъпи разноси, и тогава работата излѣзе, че машината на книга и машината въ работа бѣха двѣ различни нѣща. Даже и въ тоя случай, когато тия скъпи орждия излизахъ добри, сѣ пакъ тѣ не принасяхъ оная полза, която би трѣбвало да прѣнесхъ. Фрицъ Гутманъ, който по вѣрността на практическия видъ неизмѣримо по-високо стоеше отъ барона, напраздно противодѣйствуваше на тая страсть къмъ нововеденията, плачѣщитѣ сѣтнини на кѣто не захъспихъ да се появятъ твърдѣ ясно. Наемнитѣ работници, като неумѣяхъ да работятъ ту съ тая, ту съ оная отъ тѣзи нови за тѣхъ машини, губѣхъ търпение, работѣхъ безъ сърдце и даже нарочно повреждахъ бурмѣтъ и колелцата имъ, като смѣтахъ, че тия машини имъ памаляватъ гюндюлюка. Барона въ такива случаи се оплакваше на фабрикапитѣ, че машинитѣ имъ не сѣ здрави, а пъкъ фабрикапитѣ, знайки, че сѣ изпълнили добросъвестно работата, отговаряхъ съ твърдѣ докучителни думи. Но такъвъ начинъ цѣлото ступанство вървеше нишениката, не твърдо. Като обръщаше внимание на частноститѣ, барона свърѣ толкова недостатѣци въ економията си, щото не знаеше, какъ да искара на глава тая работа. Безредицата както е твърдѣ естествено отъ венчко пай-папредъ се хвърляше въ очитѣ му. Тукъ трѣбваше да се поправи сругена стрѣха, тамъ да се зачука стобора, оттатѣкъ отново да се подправи зидѣтъ на градината или мостѣтъ. Старитѣ постройки за ступанството въ Тухеймъ бѣзж потръгнали вече на сругване, а къщата на фермера бѣше до такава степенъ безобразна, щото, по мяѣнието на барона, ти трѣбваше непременно да се срипи. Напраздно Шарлотта го запашваше съ разорение, напраздно Францъ Гутманъ се бѣ пaelъ да състави подробень описъ на всичко, което искаше поправка, и, по такъвъ начинъ, да даде на барона възможность да види всичкитѣ недостатѣци на ступанството и да ги прѣмахне полека-лека.

— Вий не виждате това, кѣто азъ виждамъ, извика барона; — отъ тебе, Шарлотто, и не трѣбва да се иска голѣма економическа присмѣтливость, а нѣкъ що се отнася

до Фрица, то той, не ще и дума, е дѣтеленъ човѣкъ и бъръ умѣ та забѣлѣва частнитѣ недостатѣци, но при това не умѣ да схватѣ цѣлото; а пъкъ азъ, както ми се чини, способенъ съмъ на туй послѣдното, ако и да съмъ длъженъ да се призная, че мене ми е още потребно да се пзучъ да цѣня вѣрно практическитѣ подробности. Прѣди всичко е потребно да се укорени другъ духъ въ работницитѣ, които досущъ ги е развалило арендаторското управление. Съ такива невѣжественни и мързеливи хора нищо не може се направи. Именно тукъ трѣбва най-напредъ да се подложи лоста, за да може да се повдигне отъ мѣстото цѣлото.

За нещастие, барона справедливо се оплакваше, че между работницитѣ царувалъ лошъ духъ. Нерѣдко му се случваше да срѣща непобѣдима упоритостъ или упорито, враждебно своеволие даже тамъ, къдѣго най-малко требваше да се очаква това. Ту свободния селенинъ не искаше да се спазари съ барона за работа, която бѣше ясна като бѣлъ день, ту обвързания селенинъ изведпакъ започваше горчиво да се оплаква отъ пѣкаква-си повиностъ, която прадѣдитѣ му мълченката сж носѣли богъ-знай колко вѣка, и която и той самичкъ до сега безропотно изпълнявалъ, ту, пай-сетиѣ, гюндюлюкчинята искаше прибавка къмъ гюндюлюка си при всичко, че най-лошо изпълняваше работата си.

Но при това трѣбваше да се признае, че и самото време даваше хрѣпа на неудоволствието на простата класа. Картофитѣ не станахъ и, освѣпъ това, незабавно слѣдъ събирането на плода се появиха първитѣ слѣди на страинната болѣстъ, тъй щото и презъ зимата не можеше да се очаква нищо утѣшително. При непрекъснатитѣ силни дъждове, които руковаха въ време на жегвата, най-добритѣ храни до нѣйдѣ си пъкъ трѣбваше да се пожепѣтъ макаръ и не добрѣ изсхнали и вслѣдствие на това да прогниватъ въ хамбаритѣ.

Особенно тѣжко се струпѣ всичкото туй нещастие върху гюндюлюкчинитѣ, които, споредъ обичая на тая мѣстностъ, получаваха платата си не въ пари а въ опредѣленно количество хрѣпа. Тѣ силно замърѣха и се питахъ, къдѣ да се дѣнатъ съ тия нищо и пикакви, мокри снопове, които рѣчи го че едва струвахъ и за постиланне на говедата? Напраздно барона се мъчеше да имъ расправи, че той не по-малко отъ тѣхъ тѣгли отъ тая киша, тѣгли даже повече, тъй като

и самичъкъ получава по-големата частъ отъ доходитѣ си въ натура; а осъзнъ това, до сега, при тѣкава жства току-рѣчи пикой не му даваше данъка въ дължимото количество, тогава, когато той пъкъ съ всички сили се мъчеше, щото лоната храни да се дава поне въ по-големо отъ определеното количество. — „При това, убѣждаваше барона, нѣма защо да се отчайваме. До днешенъ день сѣщинскій гладъ още нийдѣ не се е появилъ“. Въ случай пъкъ на послѣдния крайностъ, — туй на всички бѣше извѣстно отъ дълговременната практика барона никогашъ не би се отказалъ да помогне, споредъ силитѣ си, на сиромаша; но сега той молѣше отъ своя страна, щото безъ време да не го затрупватъ съ просби, които той се затруднява да изпълни, понеже не знаеше какво ще му проводи Богъ по-нататъкъ.

Тая малка рѣчь барона я прочете предъ вратата на къщата си на тѣлната, състояща се най-малка отъ около двадесетина момци, които единъ недѣленъ депъ сѣтрицѣта бѣхъ се събрали тука изъ разнитѣ околни села, съ цѣль лично да представятъ на господаря си свонѣтѣ нужди. Вече твърдѣ често, въ течението на годината, происхождахъ такива сѣѣпи, и барона, за голѣма свое удоволствие, винаги сполучаваше да се споразумѣе съ селенитѣ, който, като признавахъ справедливостѣта на неговитѣ доводи, спокойно и съ пълно довѣрне къмъ владѣлеца се распрѣсвахъ по селата си.

Ала тоя пътъ работата не се свърши тѣй сполучливо. Селенитѣ ислушахъ барона съ тѣпи, начумѣрепи физиономии и подиръ много неприятни обяснения се отдалечихъ, едни въ тѣжко мълчание, други съ бѣбрепие подъ поса си. Вѣрнитѣ слуги разказахъ на барона, че селенитѣ, отдалечавайки се отъ замъка, псували го и го заплашвали.

Барона замисленъ и безпокоенъ се възвърна въ замъка.

— Азъ не зная, рѣче той на Шарлота, — какво стана съ тия хора! Тѣ днесъ никакъ не приличатъ на себе си.

— Но защо ти не обърнешъ внимание на туй обстоятелство забѣлѣжи Шарлотта, че тия хора сѣ се събрали изъ Фелдхеймъ, Тухеймъ и околността току-рѣчи всички въ едно и сѣщо време? Може ли безъ предварително съгласяване да стане това?

— Право казвашъ, извика барона; — мене сѣвсемъ и презъ умъ ми не мина това. Та ето какви сме били ний, а?

Вече и заговори почнахме да правимъ! Че какво?.. пакъ весело ще започне да работи полицейската машина на нашия лаандратъ. Нанослѣдъкъ, тя, горката, съвсѣмъ безъ работа е останала. Я погледни, Шарлотто, ето и самия лаандратъ влиза у дома! Интересно е да се знае, какво ще ни съобщи тая гъска!

ГЛАВА ДВАДЕСЕТЪ И СЕДМА.

Барона посрѣщна госта при самата врата на стаята и то съ такава радостъ, каквато обикновено не можехъ да очакватъ отъ него необичнитѣ му хора. Фрейлейцъ Шарлотта излѣзе изъ стаята, слѣдъ като размѣни съ гостя нѣколко вѣжливи фрази. Барона и лаандрата сѣднаха до масата, върху която бѣше приготвена закуска. Ступанина ядѣше съ голѣма охота, но господинъ Фопъ-Хей едва-едва се допираше до чешнитѣ и, както се видѣше, съ нетърпение чакаше, до като барона насити глада си.

— Защо не ядете? попита барона, като притегляше къмъ себе си друга едно ѣстие, — нали виѣ, чини ми се, още не сте закусвали?

— Покорно благодари, отговори лаандрата, — азъ въобще не се ползуютъ съ добъръ ницахъ, особено нѣкъ когато ме занимаватъ доста сериозни мисли, както напр. въ тая минута.

— Това го азъ вече отколѣ забѣлѣзахъ, рѣче барона; — по кажете, въ какво се състои работата?

Лаандрата отправи очилата си къмъ слугата, който шета-ше при бюфета,

— Я поизлѣзъ малко навънъ, Иване, рѣче барона.

Господинъ Фопъ-Хей послѣдва слугата съ очилата си, до като той не се скрий задъ вратата; слѣдъ това, като доближи стола си къмъ барона, лаандрата произнесе съ тихъ, прѣдпазливъ гласъ:

— Ний живѣемъ въ твърдѣ омразни времена, господинъ бароне.

— Та че право, имало е и по-добри врѣмена, забѣлѣза барона, — ала главно, въ какво вне именно виждате тая омразностъ?

— Въ рѣшителното неуважение къмъ прѣданията и властъ-

та, въ буйната страсть къмъ либералнитѣ нововъведения, отговори ландрата; — моли ви се, не ме черпете съ вино, менъ и тъй ми е запанматена главата!

— Нанстина, вие не па шега ме плашите, рече барона, като пълнесе бавно чашата. — Види се, случило се е нѣщо особено, недобро. Моля ви се, казвайте направо и не ме мъчете съ тия уморителни прѣдисловия! Вий виждате, че азъ туко-рѣчи умирамъ отъ любопитство и нетърпение.

— Нада ви се, и азъ се твърдѣ радвамъ за това! Вий тъй дълго не искахте да зебѣлѣжвате никаква опасностъ, тъй подигравателно се прѣсмивахте на нашитѣ ужъ мрачни мисли, тъй безтактично прѣбияствувахте на прѣдварителнитѣ полицейски мѣрки, щото би било съвършено справедливо да ви прѣдоставимъ на вашата собствена участъ, която вий, до нейдѣ-си самичкъ сте си я приготвили.

— Но стига сте предричали въ тоя пророчески тонъ! извика барона, като изгуби търпението; — ако имате да ми съобщитѣ нѣщо-си опрѣдѣленно, то добръ, азъ ви слушамъ, ако ли пъкъ не можете нищо ми съобщити, то, въ такъвъ случай, стига сте прѣливали отъ праздно въ пусто.

— Позволете ми да ви прѣдложа само единъ въпросъ, рече ландрата: — Какъ се отнасятъ къмъ васъ вашитѣ работници? Доволни ли сте вие отъ тѣхъ?

Барона го погледна съ удивление.

— Защо, напр., тѣ идваха при васъ — и то преди да се пустне черкова — двадесетина момци, които азъ срещнахъ отзаранъ? Тия селяни, чили ми се, не бѣха много весели. Тѣ тъй бѣспо крещяха, щото конетѣ ми се подплашиха.

Барона се начумери и се изправи въ цѣлия си ръстъ.

— Господинъ Фонъ-Хей, рече барона, — азъ не мога да скрия отъ васъ, че топа съ който вие приказвате за нѣща, исключительно до менъ касающисе, никакъ не ми се харесва.

— Извинете ме, отвърна ландрата, — азъ ни най-малко не искахъ да ви докача; напротивъ, азъ искахъ да ви предпазя, като мой добъръ съседъ. Менъ вече отколѣ ми е извѣстно, че тукъ, въ вашитѣ земи, сѣщо както и въ монтѣ, таткъ къдѣ хазенбурската община, а особенно по-селата, распрѣснати въ дълбочината на гората, мѣжду жителитѣ се е

появилъ духъ на неудоволствие и буйство, който духъ е толкова по-вече опасенъ, че цѣлата тая кама се бърка по нѣкакъ си отъ рано обмислена система. Отговорете ми, за Бога, господинъ бароне, на тоя единичекъ въпросъ: хората, които отзараиъ приказваха съ васъ всички тухеймци ли бѣха?

— Но, отговори барона; — туй обстоятелство, бѣше забѣлзано и отъ Шарлотта,

— Какво може да се укрне отъ проицателщотъта на госпожицата! промѣнка ландрата съ киселичка усмивка. Но при туй сто ви още едно доказателство: това се е случило не само тукъ, а навсѣкдѣ. Братъ ми, капитанинътъ, преди три дения е направилъ сжщо такива паблюдения. Слѣдъ тово той се яви при мене, силно възнегодувашъ, и ми каза, че такава упоритость, такива дебелаци, той още не билъ никоганъ виждалъ презъ живота си. Намъ вече ни е извѣстно, ча тѣпата се пабира главното изъ между нашитѣ хора, монтѣ хагенбурди и изъ между ковацитѣ, живущи въ плапинскитѣ села. Съ тия факти се напълно съгласяватъ донесенията на селскитѣ старейшини. Иѣ кажа по-вече: работата е отишла вече тѣй далеко, щото само най-безстрашнитѣ отъ монтѣ подчинени още не се страхуватъ да дѣйствуватъ съ енергия, — напр. да арестуватъ безпокойнитѣ.

Барона замислено слушание оживлении расказъ на ландрата. Той трѣбваше да признае, че, ако очерка, пачъртанъ отъ господина фонъ-Хей, въ частноститѣ и да бѣше боядисанъ до нейдѣ си мрачно, ала все пакъ изцѣло той никакъ не противоречие на истинната.

Не бѣше мъчно да се узнае по изразителното лице на барона, като какво ставаше въ неговата душа, и ландрата се помъчи да искара полза отъ това обстоятелство, като втрещи блѣскавитѣ очила въ стопалина на замъка.

— Ние тукъ-речи, никоганъ не сме могли да помиримъ административнитѣ си възгядове, продължаваше фонъ-Хей, — което, споредъ мене, е твърде понятно. Вие — *grands seigneurs* (боляритѣ), никакъ не можете да забравите вашата напредниша имперска независимость. Вамъ сѣ ви се иска да потдържате или въстановите едновременнитѣ патриархални отношения между васъ и вашитѣ подчинени; заради това въ насъ, представителитѣ на съвременната държави, вие виждатѣ своитѣ естествени противници.

— Да не подигаме старата си преширня, рече барона съ досада.

Той си палъ чаша вино и изведнажъ я испи. Слѣдъ това, като си тури ржцѣтъ на гърба, барона започна да ходи назадъ и напредъ изъ стаята. Ландрата също тъй не знаеше, какъ да подхване прѣкъсания разговорътъ. Той се отдрѣпна щомъ намѣри подходяща минута видимо пе до толкова весело расположевъ, както при влизанieto си.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТЪ И ОСМА.

Въ слѣдующитѣ слѣдъ това дни, барона и сестра му на дълго и широко обсъждаха важнитѣ въпроси, възбудени отъ посѣщението на ландрата. Шарлотта желаше, щото Туски да се лини, по нѣкаквъ приличенъ предлогъ, отъ учителското си мѣсто, чрезъ което той можеше да има пагубно влияние върху дѣцата, и щото причиненитѣ му отъ това на-ричини загуби да бѣждтъ възнаградени отъ други нѣкои источники; ала общественото положение и личността на Туски, споредъ пейного мнѣние, трѣбваше да останатъ неприкосновени.

Барона смѣташе тоя начинъ на дѣйствие за целогиченъ. Едно отъ двѣтъ, думаше той: или Туски е опасенъ човѣкъ, или нѣкъ не е опасенъ; въ първия случай, трѣбва да го направимъ безвръденъ, въ втория — досущъ да го оставимъ на мира. Не би било злѣ, мисляше си барона, да се поприказва съ попа, тъй като той е благоразуменъ човѣкъ, и неговото благоразумие отъ всячко най-добѣ би могло да гарантира добрата правственностъ на учителя.

Барона който винаги приемаше близо до сърдцето си съ вѣститѣ на сестра си, сега, обаче, твърдо рѣши, да постави тъй както си знай. Нѣколко дена подиръ това, той трѣбваше да се расправи съ д-ръ Урбапа за нѣкакви-си черковни работи; при това се представи най-удобенъ случай да се поведе разговоръ върху предложената отъ Фонъ-Хей тема. За най-голѣмо изумление на барона, пастора утвърждаваше отъ своя страна наблюденията, направени отъ ландрата. Тъй напр., напослѣдъкъ черковата се посѣщаваше съ твърдѣ малко усърдие, обстоятелство, което при извѣстната публичностъ

на селското съсловие, можеше да бъде сметнато като признакъ на нѣщо-си недобро; напротивъ пъкъ, кръчмитѣ рѣдко се изпразваха. Учителя Туски, който самъ е излѣзаль изъ средата на народа и който, по своето положение, дълбоко е изучилъ характеристическитѣ особености на тоя народъ, — не можалъ да се начуди на оная страшна бързина, съ която навсѣкждѣ се разлива духътъ на безправствеността и буйството.

Но таквъ начинъ се завърза разговоръ върху предмѣта, който най-повече интересуваше барона. Съ необикновена предпазливостъ барона продължаване да искава една по една мислитѣ на попа, който до немай-къдѣ хвалеше подозрѣваемата личностъ. — Наистина, казване попа, въ неговата въикашностъ се забѣлѣзва една неодѣланостъ, но за това не можемъ да не признаемъ, че той е даровитъ учителъ и човѣкъ съ мъжественно, непоколебимо-честно сърдце.

Барона благодари на доктора за тоя му отзывъ и се призна, че сърдцето му се освободило отъ мъчителца тежестъ, и той съ единъ видъ тържество съобщилъ това на сестра си, Шарлотта мълчеше но нейното спокойствие не се намали за оня тайнственъ подбудителъ на мятежа и неприятеля на обществото, който, по убѣждението на ландрата, трѣбоваше да се намира въ тая мѣстностъ.

Д-ръ Урбанъ се сладичко усмихна и забѣлѣзва, че нѣрѣдко хората дирятъ надалече това, които сами да посѣгнатъ и ще могатъ да го уловятъ.

Барона загрижено го погледна.

— Азъ никого не обвинявамъ, продължи попа, — ала ще си позволи да загатна само, че твърдѣ дѣятелнитѣ слуги май не винаги биватъ благонадѣжни. Но при това, азъ по-добрѣ ще замълча отъ страхъ да не ви докача.

— Не, не, моля ви се, говорете, — вие нѣма да ме докачите, продума барона.

— Заповѣдайте, господинъ, бароне, азъ ще ви кажа откровенно, че значителното влияние, съ което се ползува при васъ господинъ Гутманъ, не ми се вижда за особенна яка гаранция за мира и реда нито за васъ, нито пъкъ за насъ всица.

— Та кажете, дяволъ да го вземе, какво имате вие противъ Фрица! бѣсно закрѣщи барона.

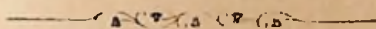
№ 142

МАЛКІЯ ГЕРОЙ

ОТЪ

Ф. М. Достоевски

Преводъ отъ русски

ШУМЕНЪ

1893.